

L1318

LÄNSSTYRELSEN
DALARNA
Kulturmiljöenheten
Antikvarie
Anders Gottberg

BESLUT
1995-03-20

1 (4)
221-7528-92

19.95-04-10 beslut Bg...
~~Laga~~ Lagakraftbevis.
A.a./E

Riksantikvarieämbetet och
Statens historiska museer
Ink. 1995-03-24
Dnr 310-1726-1995

Byggnadsminnesförklaring av Falu gruva belägen på fastigheten Falun 9:2, Falu kommun.
(3 bilagor)

LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Länsstyrelsen i Kopparbergs län beslutar med stöd av 3 kap 1 § kulturminneslagen (SFS 1988:950) att förklara området med Falu gruva, jämte byggnader och anläggningar i anslutning till denna, för byggnadsminne. Byggnadsminnesområdets omfattning framgår av situationsplan (se bilaga 1). Detta beslut innehåller också ett tillägg till länsstyrelsens beslut 1991-02-01 om byggnadsminnesförklaring av Creutz lade och konsthjulhus (byggnad 37 och 38). Tillägget redovisas under punkt 2 i nedanstående skyddsföreskrifter.

Länsstyrelsen meddelar följande skyddsföreskrifter enligt 3 kap 2 § samma lag:

- Inom dagöppningen Stora Stöten med omgivande skyddsområde, avgränsat med heldragen linje på situationsplan (bilaga 1), får inga för kulturmiljön främmande markåtgärder vidtagas.

Inom ytor markerade med skraffering på situationsplanen får byggnader och anläggningar som har anknytning till pågående rödfärgstillverkning uppföras. Vidare får rödfärgsråvara och gruvvarp användas och flyttas inom dessa ytor.
- Byggnaderna nr 14, 15, 17, 32, 35, 37, 38, 39, 41, och 60, enligt bifogad situationsplan (bilaga 1) får inte rivas, eller till sitt yttre byggas om eller ändras. Invändigt får ingrepp inte göras som innebär förändring av stomme, maskineri eller fast inredning.
- Byggnaderna nr 40 (Berghauptmangården), 42 (Museibygnaden), 51 (Geschwornergården) får inte rivas, eller till sitt yttre byggas om eller förändras. Invändigt skall bemålade innertak, stuckaturer, kakelugnar, gamla snickerier såsom dörrar, foder och lister bevaras. För museibygnaden gäller dessutom att den ursprungliga planlösningen skall bevaras.

Postadress	Gatuadress	Telefon vx	Direktnr	Telefax
791 84 Falun	Åsgatan 38	023-81 000	023-81 746	023-81 118

4. Byggnaderna nr 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 12, 13, 16, 19, 21, 23, 24, 26, 28, 29, 33, 34, 36, 44, 45, 46, 47, 48, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, och 63 får inte rivras, eller till sitt yttre byggas om eller förändras.
5. För byggnaderna nr 6, 9, 10, 11, 18, 20, 27, 31, 43, 49, 50, 59, 61, 62, 64, 66, 67, 68, 69, 70, och 71 krävs länsstyrelsens tillstånd för tillbyggnader, omfärgningar, uppsättande av reklamskyltar eller andra större förändringar. Byggnaderna kan dock utan hinder av byggnadsminnesförklaringen rivras.
6. Byggnaderna skall underhållas så att de inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten ska utföras med sådan teknik och material att det kulturhistoriska värdet inte minskar.

Om särskilda skäl finns får länsstyrelsen enligt 3 kap 14 § KML lämna tillstånd till att ett byggnadsminne ändras i strid mot skyddsföreskrifterna. Länsstyrelsen kan exempelvis inom skyddsområdet lämna tillstånd till uppförandet av nya byggnader under förutsättning att utformning, färgsättning och placering är förenliga med områdets kulturvärden.

Länsstyrelsen lämnar råd och anvisningar ifråga om underhållet av byggnaderna och värden av det i byggnadsminnet ingående gruv-, industri- och bostadsområdet.

Länsstyrelsen upplyser om att inom byggnadsminnesområdet finns ett stort antal fasta fornlämningar som alla står i ett nära förhållande till gruvan och dess långa verksamhet. Hela området är att betrakta som ett sammanhängande fornlämningsområde. Detta är, oavsett byggnadsminnesförklaringen, skyddat enligt bestämmelserna i 2 kapitlet kulturminneslagen. Ingrepp i fornlämningsområdet i samband med exploateringar, ledningsdragningar m m kräver länsstyrelsens tillstånd och som regel arkeologiska insatser.

ÄRENDETS HANDLÄGGNING

År 1991 fattades beslut om att driften i Falu gruva skulle upphöra 1992. Med anledning härav aktualiserades frågan om att förklara gruvan för byggnadsminne enligt 3 kap KML. Frågan väcktes av länsstyrelsen 1992-08-22. Samråd har ägt rum mellan länsstyrelsen, fastighetsägaren Stora, riksantikvarieämbetet och Falu kommun.

BESKRIVNING AV GRUVOMRÅDET

Falu gruva består av ett område som omfattar dagöppningen Stora Stöten, gruvschakt, underjordsanläggningar, synliga varphögar, kulturlager och byggnader tillhörande såväl den äldre som den yngre gruvindustrin. Byggnadsbeståndet omfattar driftstekniska byggnader och anläggningar, såsom lavar, anrikningsverk, magasin, bodar, verkstäder,

<i>Postadress</i>	<i>Gatuadress</i>	<i>Telefon vx</i>	<i>Direktnr</i>	<i>Telefax</i>
791 84 Falun	Åsgatan 38	023-81 000	023-81 746	023-81 118

gruvkontor, gruvstugor, laboratorium, hospital, stall m m. De äldsta driftsbyggnaderna är från 1800-talets början. Nordost om Stora Stöten och Museibyggnaden (ursprungligen gruvstuga) finns bostäder av olika rang beroende på den ställning innevånarna haft i gruvsamhället. Den äldsta byggnaden är Konstmästargården från 1703. Ett stort antal av byggnaderna har med tiden fått ändrade användningssätt och funktioner. I bostadsområdet finns i motsats till gruvans industriområde rikligt med uppvuxna träd och annan vegetation. Genom gruvområdets östra del ligger det industrispår som utnyttjats för transporter till den närbelägna syrafabriken. I området finns också ett antal kraftledningar.

Bevarandet av byggnadsbeståndet har varierande angelägenhetsgrad. De byggnader som omnämns i skyddsföreskrifterna under punkten 2 bedöms som industrihistoriskt och / eller byggnadshistoriskt värdefulla. Byggnaderna under punkterna 3 och 4 som kulturhistoriskt värdefulla, eller av värde för miljön. För byggnaderna under punkten 3 finns även vissa interösa värden värda att bevara. De byggnader som placerats under punkten 5 ligger inom skyddsområdet men ingår inte i motiveringen till byggnadsminnet. Byggnadernas belägenhet inom området innebär att de i alla fall påverkar byggnadsminnesmiljön.

Utanför skyddsområdet finns även nutida anläggningar såsom slamdammar och förädlingsindustrier som har sin råvara från malmbrytningen. Hela gruvområdet ingår i det riksintresse för kulturmiljövården, som omfattar Falu stad och dess omland, präglad av konst diken, dammsjöar, dammhus, bergsmansgårdar, övergivna hyttområden och odlingsmarker ända från tidig medeltid. Hela detta kulturlandskap har sin förutsättning i gruvhanteringen. Falu gruva har betydelse även från internationell synpunkt och är föreslagen att tas upp på UNESCO:s världsarvslista (World Heritage List) över särskilt bevaransvärda miljöer.

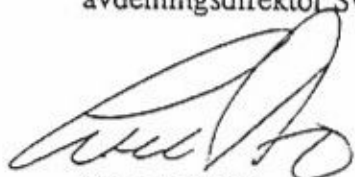
MOTIVERING TILL LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Gruvan med tillhörande anläggningar, byggnader och varp m m är ett av landets värdefullaste industriminnen. De bevarade anläggningarna representerar olika skeden i gruvans historia och speglar en gruvhantering som pågått från åtminstone tidig medeltid fram till vår tid.

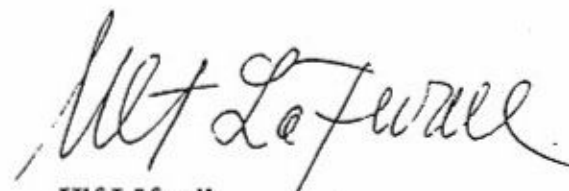
HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta beslut kan överklagas till kammarrätten (se bilaga 3, blankett 1:1).

I den slutliga handläggningen i detta ärende har deltagit landshövding Gunnar Björk, beslutande, rättsenhetschef Inger Eriksson, biträdande länsarkitekt Leif Wikström, avdelningsdirektör Sven Göthlin och länsantikvarie Ulf Löfwall, föredragande.

Gunnar Björk

Ulf Löfwall

- Bilagor: 1. Situationsplan.
2. Orienteringskarta.
3. Besvärshänvisning

Kopia till: Riksantikvarieämbetet
Dalarnas museum
Kulturnämnden
Byggnadsnämnden
Falu Elverk
Stora Kraft
Rättsenheten
Planenheten
Miljövårdsenheten

